



Sundbyberg 27 juni 2016

Dnr.nr: A2016-00994-A

Vår referens: Mikael Klein

Till
Arbetsmarknadsdepartementet

Remissvar: Förtydliganden av lönestöden för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga, Ds 2016:14

Handikappförbunden

Handikappförbunden är en samarbetsorganisation för 39 funktionshinderförbund som tillsammans representerar cirka 400 000 människor. Vårt mål är ett samhälle för alla. Vårt intressepolitiska arbete grundar sig på mänskliga rättigheter.

Promemorian har utarbetats inom Arbetsmarknadsdepartementet inom ramen för arbetet med att utveckla ett tydligare och mer samlat arbetsmarknadspolitiskt regelverk. Promemorian föreslår ett byte av benämningar på lönebidrag, utvecklingsanställning och trygghetsanställning. Handikappförbunden har tagit del av en presentation av promemorians förslag som gjordes på ett dialogmöte arrangerat av arbetsmarknadsdepartementet den 1 juni.

Sammanfattande synpunkter

Handikappförbunden har inga invändningar mot promemorians förslag om att ändra benämningen på nuvarande lönebidrag, utvecklingsanställning och trygghetsanställning till de föreslagna benämningarna lönebidrag för anställning, lönebidrag för utveckling och lönebidrag för trygghet.

Behovet av att reformera de existerande stöden är dock mycket större än vad som kan åstadkommas med föreslagna ändringar av benämningarna.

Reformbehovet av de arbetsmarknadspolitiska stöden är stort

Handikappförbunden välkomnar regeringens initiativ att se över de arbetsmarknadspolitiska stöden för personer med funktionsnedsättningar. De stödsystem som finns inom arbetsmarknadens område för personer med funktionsnedsättning har inte nämnvärt reformerats under ett stort antal år. De statliga utredningarna inom området som slutfördes 2003, den så kallade Lönebidragsutredningen¹ och den parallella Samhallutredningen², liksom Funkautredningen³ som avslutades 2013 har alla identifierat en rad brister och problem. Sedan lönebidraget infördes och Samhall bildades 1980, så har bara begränsade förändringar gjorts i stöden.

Handikappförbundens uppfattning är att samhällsutvecklingen sprungit ifrån de system vi har idag, och att dessa bidrar till att upprätthålla en förlegad syn på människor med funktionsnedsättningar. Även inom arbetsmarknadspolitiken behöver det ske ett perspektivskifte som proklamerades i den Nationella handlingsplanen för handikappolitiken "Från patient till medborgare". För att travestera på handlingsplanens titel, behöver de offentliga arbetsmarknadsinsatserna ändra fokus på personer med funktionsnedsättningar "från sysselsättningsobjekt till arbetskraftsresurs". De arbetsmarknadspolitiska programmen som riktar sig till personer med funktionsnedsättningar, liksom Arbetsförmedlingens tillämpning av dessa, tar i för stor utsträckning fasta vid vad en person med funktionsnedsättning har för begränsningar, istället för att sätta personens resurser i fokus.

Själva definitionen av stödåtgärderna speglar detta grundproblem. De arbetsmarknadspolitiska stöden samlas under beteckningen åtgärder för personer med funktionsnedsättning som medför "nedsatt arbetsförmåga", trots att begreppet "arbetsförmåga" inte låter sig definieras i absoluta termer relaterat till en individ, utan måste relateras till ett sammanhang. Definitionen förstärker en otidsenlig syn av att funktionsnedsättning är synonymt med nedsatt arbetsförmåga. Begreppet har också kritiserats av FN:s övervakningskommitté för konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

¹ Arbetskraft, SOU 2003:95

² Inte bara Samhall, SOU 2003:56

³ Sänkta trösklar, högt i tak, SOU 2012:31

En stor och heterogen målgrupp

Personer med funktionsnedsättning som är i behov av arbetsmarknadspolitiska stöd, utgör en stor grupp av de som idag är inskrivna hos Arbetsförmedlingen. I befolkningen i stort (i arbetsför ålder), så uppger hela tio procent att de har en funktionsnedsättning som påverkar arbetsförmågan⁴. Detta skulle idag motsvara ca 660 000 personer (!). Målgruppen för de arbetsmarknadspolitiska stöden är med andra ord mycket stor, betydligt större än de ca 90 000 som omfattas av någon form av stöd idag. Målgruppen är också mycket heterogen, behoven av stöd är extremt varierande. En person med en intellektuell funktionsnedsättning har exempelvis helt andra behov än en person med rörelsehinder. Det är därför av största vikt att den arbetssökandes behov tidigt kartläggs och att rätt stöd ges från allra första inskrivningstillfället. Idag är ledtiderna på tok för långa och uppföljningen av insatser undermålig. De arbetsmarknadspolitiska stöden måste vara utformade flexibelt så att en träffsäker tillämpning utifrån den enskildes behov kan ske.

I Lönebidragsutredningens betänkande från 2003 anges som förklaring till de långa ledtiderna att Arbetsförmedlingen gärna provar andra stödinsatser först, innan ett lönebidrag blir aktualiserat.

Även vid presentationen av föreliggande promemoria finns oroande exempel på ett liknande förhållningssätt, exempelvis att lönebidraget för trygghet inte normalt bör vara det första lönestödet en person hänvisas till. I promemorian resoneras också om att anordnarbidraget förväntas vara mer begränsat i lönebidraget för trygghet om personen tidigare tagit del av utvecklingsinsatser inom andra lönestöd.

Strävan måste naturligtvis vara att en person så snabbt som möjligt får del av de insatser som bäst stämmer med de egna behoven. Här finns en stor utvecklingspotential för att säkerställa att just rätt insats ges efter behov, men det signalerar ett felaktigt förhållningssätt om exempelvis lönebidrag för trygghet först kan ges efter andra lönestöd, liksom att behovet av anordnarbidrag per automatik blir mindre bara för att utvecklingsinsatser givits tidigare. Både själva lönestödet liksom anordnarbidraget för arbetsgivaren måste grundas

⁴ Situationen på arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning 2015, SCB 2016

på det faktiska behovet. För att undvika felaktiga eller kostnadsdrivande stödformer, måste kvalitetssäkrade metoder för behovsprövning och en systematisk uppföljning av insatser utvecklas.

Oklarhet om de framtida stödformerna

Idag finns fem olika typer av lönestöd för personer med funktionsnedsättning. I promemorian föreslås att byta beteckning på tre av dem. De två återstående stöden, anställning hos Samhall och offentligt skyddat arbete, OSA, tas inte upp i promemorian. En av Funkautredningens huvudförslag var att förenkla stödformerna genom att ersätta nuvarande fem stöd med endast två olika stödformer. Även de skyddade anställningsformerna genom Samhall och OSA är i stort behov av reformering. Om de skyddade anställningsformerna bibehålls, så kommer fortfarande fem olika stödformer att finnas, vilket är i strid med Funkautredningens förslag om förenklingar. Handikappförbunden delar Funkautredningens slutsatser om behovet av enkla, tydliga och transparenta lönestöd som alla går att kombinera med andra stödinsatser såsom t.ex. arbetshjälpmedel, SIUS-konsulent, personligt biträde med mera. De skyddade anställningsformerna som är förbehållna vissa arbetsgivare, lever inte upp till kraven om rättssäkerhet och transparens.

Promemorians förslag om ändrade beteckningar på tre former av lönestöd är otillräckliga. Vi förutsätter att regeringen har högre ambitioner med att reformera de arbetsmarknadspolitiska stöden till personer med funktionsnedsättningar. Utan att veta hur de samlade stöden är tänkta att utformas och tillämpas, blir det därför mycket svårt att bedöma konsekvenserna av promemorians förslag.

Bidragstaket måste höjas

Det nuvarande taket för lönebidrag på 16 700 kr per månad är kraftigt eftersläpande. Den allmänna löneutvecklingen har gjort att bidragstaket nu ligger under de lägsta avtalsenliga lönerna. Det skapar flera problem. Dels riskerar personer vars arbetsgivare mottar lönebidrag att halka efter i löneutvecklingen om bidragstaket också tillämpas som ett lönetak, eller en lönebroms. Men också själva

effekten av insatsen tappar i betydelse när den inte uppfyller sin funktion, att kompensera arbetsgivaren. I Funkautredningen konstateras att redan då (2012), kompenserades endast en mindre andel av arbetsgivarna med den faktiska kostnadstäckning som bidraget borde utgöra. Funkautredningen föreslog en höjning till 19 900 kr per månad, vilket Handikappförbunden tillstyrkte. Andra remissinstanser pekade på behovet av ett bidragstak som ligger i nivå med medianlönen i Sverige. Med den nuvarande konstruktionen av lönebidraget, även i de former som föreslås i promemorian, måste taket höjas rejält och också indexregleras, för att insatsen ska vara verkningsfull.

Med vänlig hälsning

Handikappförbunden

A handwritten signature in blue ink, consisting of a series of loops and a long horizontal stroke extending to the right.

Stig Nyman

Ordförande